

KOLLÁR ALBIN

Az elfeledett dunakeszi-alagi Magán Polgári Iskola története

I. rész

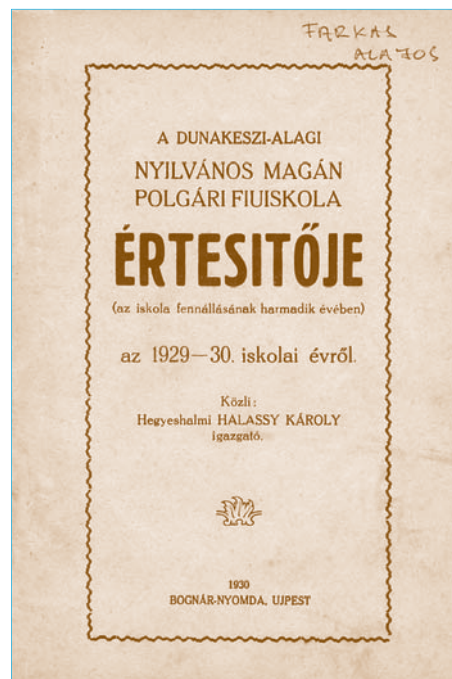
Az iskola értesítője

Dr. Terray Barnabás emlékének

Az első magyarországi iskolai értesítők a XVIII. század végén, a Mária Terézia rendeletére kiadott Ratio Educationis életbe lépését követően jelentek meg. A nyilvánosságot tájékoztató tanév végi jelentések eredetileg a tanári testületek névsorát és a diákok érdemjegyeit tartalmazták. Az 1848/49-es szabadságharcot követő időszakban jelentős változás következett be az értesítők formájában, tartalmában. 1849-ben jelent meg, és lépett életbe – Magyarországon is – a Bécsben kidolgozott átfogó középiskolai tanterv, az Entwurf. Ennek számos pozitív eleme mindmáig él pedagógiai gyakorlatunkban. Az Entwurf pedagógiai tervezettségét, a tanártól és a tantestülettől magas szakmai igényességet követelt meg. E szellemben rendelte el az évente megjelentetendő iskolai értesítők létesítését is, amelyek így fejlesztő hatással voltak a pedagógiai kultúrára. Bár eredetileg csak a gimnáziumokra vonatkozott az értesítők kiadásának kötelezettsége, hamarosan átvették ezt a pedagógiai, társadalmilag hasznos gyakorlatot más iskolatípusok is.

Dunakeszi és Alag társadalmi életében nagy jelentőségű esemény volt a polgári magán fiúiskola (hivatalos nevén a Dunakeszi-Alagi Nyilvános Magán Polgári Fiúiskola) létrehozása. Az intézmény alapítója és első fenntartó-igazgatója Halassy Károly volt. Az ő lelkes, körültekintő munkájának köszönhetően 1927. szeptember 14-én Alagon kezdődött a tanítás a Fóti úti Turf Szállóban (napjainkban bölcsőde) az iskola első osztályának 34 tanulója számára. Az iskola fennállásának 20 éve alatt sok nehézséggel kellett az intézménynek megküzdenie. A diákok és az ott tanító tanárok hétköznapijairól, örömeiről, az iskola életében bekövetkezett változásokról adnak számot – az 1939/40-es tanév kivételével – minden évben kibocsátott értesítők. A kiadványok szerkesztője, felelős kiadója az iskola mindenkorai igazgatója volt, nyomtatásukra többnyire az újpesti Bognár és Bravour nyomdákban került sor. Két évfolyam (1944/45, 1945/46) néhány példányban, géppel írva készült, a nyomtatott értesítők példányszáma a tanulók számával egyezhetett meg.

Az évkönyvek fellapozása izgalmas kalandozást jelent településünk, Dunakeszi és Alag múltjának egy szakaszában. Képet kaphatunk a kor oktatáspolitikájáról, a diákok, nevelők, közéleti szereplők helytállásáról a hétköznapi akkori nehéz viszonyai között. A magán polgári iskola fenntartói arra törekedtek, hogy a településen a gyerekek képzésével, iskoláztatásával kapcsolatos igényeket kielégítsék. Óriási erőfeszítéseket kellett tenniük, hogy megfelelő körülményeket biztosítsanak a tanítás számára. Intézkedéseikből itt csupán két eseményt emelünk ki. A fenntartó kérése alapján, miniszteri engedéllyel az 1934-1935. tanévtől a tanítás a kötelező iskolai rendtartástól eltérően 8 óra 20 perctől 13 óra 20 percig tartott. Az iskola vezetője kérvényezte a MÁV igazgatóságán, hogy naponta két ellentétes irányú személyvonat ne csak Dunakeszi-Műhelytelepnél, hanem Dunakeszi Állomáson is álljon meg. Ugyancsak nagy energiákat igényelt az iskola fenntartójától, hogy támogatókat találjon, hiszen a diákok által befizetett egyszeri beíratási tíz pengőn felül a havi – először hat, majd nyolc pengős – tandíj nem fedezte az iskola fenntartási költségeit. Szinte valamennyi értesítőben olvashatjuk

Az iskola 1929/30-as értesítője

az igazgató hálátelt szavait mindazoknak, akik erkölcsileg és anyagilag is támogatták a polgárit. Alag és Dunakeszi község – bár nem minden évben – pénzzel, a MÁV Főműhelytelep és Rákospalota többször is tanszerek, berendezési tárgyak juttatásával támogatta az iskolát.

Az évkönyv egyes fejezetei újabb és újabb pontokkal bővültek. Ezek közül csak néhányra utalunk. Az iskolában 1931-ben megalakult a „Kézai Simon” Önképzőkör. A megalakulást követő évtől valamennyi értesítőben olvashatunk a kör foglalkozásairól és az itt választott diákönkormányzat tevékenységéről. A beszámolót az önképzőkör tanárelnöke készítette. Az 1933/34-es tanévtől már ifjúsági sportkörrel szóló adatokat, tudósítást is közöl a kiadvány.

Dunakeszi és Alag, valamint a környékbeli települések családjai számára örömteli esemény volt, hogy a polgári az 1930/31-es tanévtől leánytanulókat is fogadhatott. A koedukált osztályok szervezéséhez a vallás- és közoktatásügyi miniszter hozzájárult, így a polgári iskolát választó 10-14 éves korú leánygyerekeknek sem kellett Újpestre, Rákospalotára vagy a főváros kerületeibe utazniuk.

Az egyes tanévek történetéről szóló beszámolók mellett az értesítők statisztikai adatokat, névsorokat és sok egyéb érdekességet tartalmaznak. Örömet jelent e névsorok olvastán rálelni olyan tisztelt, nagyra becsült kortársaink nevére, mint Szakáll László (egykori diák, majd az iskola tanára), Mészáros Róza, Gendúr Pál, vagy Sándorfi József.

Bár az évkönyvek korlátozott terjedelműek voltak, a bennük megjelent beszámolók tárgyszerűek, mégis sok helyütt érezni az iskola tanárainak a diákok fejlesztése iránti mélyszéles elkötelezettségét, a gyerekek iránti szeretetét. Valamennyi polgári iskolai értesítő olvasható – Hovánszky István könyvtáros jóvoltából – a Révész István Helytörténeti Gyűjteményben. Köszönet érte!